

Biežāk uzdotie jautājumi par mācību snieguma vērtēšanu

Vērtēšanas kritēriji

Ko nozīmē STAP?

S, T, A, un P ir līmeņu apzīmējumi, komunikācijas veids, lai informētu skolēnus un vecākus par sniegumu konkrētajos sasniedzamajos rezultātos. Katram uzdevumam ir vērtēšanas kritēriji, kas palīdz noteikt skolēna snieguma kvalitāti pret sasniedzamo rezultātu; par tiem piešķir noteiktu punktu skaitu. Attiecīgi skolēna saņemtajam punktu skaitam pret kopējo punktu skaitu var aprēķināt procentus un noteikt līmeni. Katras skolas vērtēšanas kārtībā ir jābūt vērtēšanas skalai ar procentiem pret līmeņiem – S (sācis apgūt), T (turpina apgūt), A (apguvis) un P (padziļināti apguvis). Vairāk par pārmaiņām vērtēšanā iespējams uzzināt Skola2030 ziņu izdevumā http://bit.ly/zinu_izdevums_vertesana, kā arī sadaļā "**Vērtēšana**".

Kāpēc ir jāvērtē bērni tādos priekšmetos kā sports, vizuālā māksla, mūzika, dizains, kur bērni fiziski un radoši attīstās?

Saskaņā ar pilnveidoto vērtēšanas kārtību skolās vērtē skolēna sniegumu. Katram sniegumam ir mērķis, kāpēc tas ir jāsasniedz, un tas formulēts valsts pamatizglītības standartā un vispārējās vidējās izglītības standartā. Katrs sportos savā veidā, dziedās savā balsī, zīmēs ar sev pieejamiem instrumentiem, bet visi būs mācījušies kādu konkrētu prasmi. Nevērtē talantu, bet to, kā skolēns apguvis no jauna mācīto.

Kā vecāks saņem atgriezenisko saiti par bērna prasmēm vai grūtībām?

Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlinijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem

(<https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>) minētās vadlinijas nosaka, ka mācību procesā tiek nodrošināta bērna, pedagogu, vecāku vai bērna likumisko pārstāvju mērķtiecīga, atbalstoša, uz bērna mācīšanās un attīstības vajadzībām vērsta sadarbība, iesaistot vecākus vai bērna likumiskos pārstāvjus bērna mācīšanās procesā un nodrošinot regulāru atgriezenisko saiti par bērna sniegumu un sasniegumiem.

Mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir novērojumi par bērna darbību vai darba galarezultātu. Vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, kas bērnam un pedagogam nodrošina efektīvu atgriezenisko saiti, kuras mērķis ir uzlabot mācīšanos un mācīšanu. Pedagoģi periodiski informē bērna vecākus vai bērna likumisko pārstāvi par saviem novērojumiem. Vairāk: raksts "Bērnu mācīšanās redzama vecākiem" <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/bernu-macisanas-redzama-vecakiem>

Kā būs iespējams pievērst uzmanību katram bērnam, ja klasē ir pat 30 skolēnu?

Svarīgi panākt, lai skolēni vairāk darītu un iesaistītos paši. No modeļa, kur skolotājs stāv klases priekšā un stāsta visiem vienu informāciju, mēs ejam uz pieeju, kur skolēni veic dažādas grūtības pakāpes uzdevumus, strādā mazākās grupās, atbalsta cits citu, tādēļ skolotājs var labāk atbalstīt katru, pieejot klāt mazajām grupām, katram atsevišķam skolēnam, katram, kuram tas nepieciešams. Tas nozīmē, ka arī skolēniem īpaši jātrenējas strādāt patstāvīgi, pašiem jā rūpējas par savu darbavietu, jāpaņem un jānoliek vietā mācību līdzekļi, jāseko darba izpildei, arī jāprot lūgt palīdzību. Tās ir dzīvei svarīgas prasmes, ko viņi šādā veidā iemācās.

Pēc kādu valstu parauga ieviesta šī pilnveidotā vērtēšanas pieeja?

Pilnveidotā vērtēšanas pieeja balstīta uz pētījumiem, kas veikti, piemēram, Anglijā un Singapūrā. Tomēr piebilstams, ka ikvienas valsts ieviestā sistēma ir pilnveidojama. Būtiski ir saprast, ka kontekstā ar 21. gadsimta izglītības mērķiem vienlaikus jādomā, kā palīdzēt jauniešiem tos sasniegt, izmantojot atbalstošu, regulējošu un mācīšanos sekmējošu vērtēšanu.

Pēdējo 10–15 gadu laikā priekšstatī par vērtēšanu, lai mācītos (formatīvo vērtēšanu), daudzās attīstītās pasaules valstīs ir strauji paplašinājušies. Vairāk par to iespējams uzzināt, noklausoties pasaulē atzīta vērtēšanas speciālista, pasaules prakses pazinēja un vairāku grāmatu autora, Kentuki Universitātes profesora Ph.D. Tomasa Geskes (Thomas R. Guskey) vieslekciju "Kā panākt, lai atzīmes būtu taisnīgas, līdzvērtīgas un korektas?" (ar tulkojumu latviešu valodā):

<https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/lekcija-ar-diskusiju-ka-panakt-lai-atzimes-butu-taisnigas-lidzvertigas-un-korektas>

Ko ietver skolēna snieguma vērtēšana?

Vērtēšana ir neatņemama mācību procesa daļa, tās primārajam mērķim jābūt dot nepieciešamo informāciju, lai varētu uzlabot mācīšanu un mācīšanos. Tieši tāpēc nozīmīgi palielinās formatīvās vērtēšanas loma. Tā prasa abu iesaistīto pušu – gan skolotāju, gan skolēnu – ieinteresētību un aktīvu, mērķtiecīgu darbību. Tāpat nozīmīga vieta tiek paredzēta arī diagnosticējošai vērtēšanai kā būtiskam atbalstam skolotājiem, lai plānotu savu ikdienas darbu mācību gada sākumā. Tāpat kā līdz šim skolēna sniegumu vērtēšanā paredzēti arī obligātie valsts pārbaudījumi.

Par vērtēšanas veidiem un obligātajiem valsts pārbaudījumiem iespējams uzzināt vairāk šeit: <https://www.skola2030.lv/lv/istenosana/macibu-pieeja/vertesana>

Lai atbalstītu skolas, ieviešot izmaiņas vērtēšanā, ir izstrādātas vadlīnijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai, kas pieejamas mācību plānošanas e-vidē mape.gov.lv: **Vadlīnijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs (Precizēta versija: 31.10.2022.)**

Vai sākumskolā atgriezīsies 10 ballu skalas vērtēšana?

1.–3. klasē turpina izmantot jau pirmsskolā vērtēšanai izmantotos apguves līmeņus – "sācis apgūt", "turpina apgūt", "apgūvis" un "apgūvis padziļināti". 10 ballu skalu izmanto, sākot no 4. klases. Izpratnes par skolēnu mācību sniegumu summātīvo vērtēšanu var palīdzēt veidot metodiskais līdzeklis **"Skolēnu mācību sasniegumu summātīvā vērtēšana"**.

Kur ir pieejami vērtēšanas kritēriji un pārbaudes darbi?

Vērtēšanas kritērijus un pārbaudes darbus skolotāji veido atbilstoši savam plānotajam mācību procesam un tajā apgūtajam. Pārbaudes darbu krājumu veidošana nav uzlūkojama kā ilgtspējīgs risinājums, jo tādā gadījumā tie būtu pieejami skolēniem un zaudētu savu sākotnējo mērķi un lomu. Kā izveidot veiksmīgus pārbaudes darbus, skaidrots metodiskajā līdzeklī skolotājiem ***"Skolēnu mācību sasniegumu summatīvā vērtēšana"***.

Formatīvā un summatīvā vērtēšana

Pirmsskolā, veicot summatīvo vērtēšanu, vērtējums "S" un "T" pilnībā izslēdz to, ka saturs nav apgūts. Skolas līmenī tiek likts "nv". Kāpēc pirmsskolas vērtēšanas skalā šāda iespēja nepastāv?

Apzīmējums "nv" nozīmē "nav vērtējuma" – šis apzīmējums neizsaka summatīvajā vērtēšanā uzrādītā snieguma līmeni. Šo apzīmējumu izmanto, lai informētu, ka summatīvais darbs nav veikts. Pirmsskolā nav tik strikti noteikti summatīvā vērtējuma brīži, tāpēc kavējuma gadījumā skolotājs bērna sniegumu var novērtēt citā laikā.

Ko drīkst vērtēt summatīvi jeb par ko var likt noslēguma vērtējumu?

Svarīgi izprast summatīvās vērtēšanas mērķi – novērtēt un dokumentēt skolēna mācīšanās rezultātu pret konkrētiem sasniegtajiem rezultātiem. Summatīvi drīkst vērtēt tikai to, kas apgūts mācību procesā un ko skolēns demonstrē konkrētajā laikā, nesummējot un nevērtējot skolēna sniegumu un attieksmes ceļā uz to. Summatīvās vērtēšanas formas ir dažādas – rakstiski, mutiski, praktiski, kombinēti. Papildu informācija par mācību snieguma vērtēšanas veidiem, formām un metodēm iespējams uzzināt <https://www.skola2030.lv/lv/istenosana/macibu-pieeja/vertesana>

Vērtēšanas pieejas maiņa paredz, ka vērtējums atspoguļo tikai un vienīgi skolēna mācību sasniegumu konkrētajā laikā, nevis skolēna potenciālu vai spējas noteiktajā mācību priekšmetā, lai būtu iespējams nodrošināt personalizētu atbalstu un skolēns iemācītos labāk. Efektīvai pedagoga atgriezeniskajai saitei nepietiek tikai ar vērtējumu izmantošanu, ir nepieciešams ietvert arī konkrētu darbību vai uzdevumu, kura izpilde ļauj skolēnam sasniegt plānoto sasniegamo rezultātu. Vai, lūdzu, varat precizēt, kā un kādām metodēm tas tiks panākts? Šobrīd izskatās, ka neiemācīties – pats vainīgs, otra iespēja dota netiks.

Vērtīga, izmantojama atgriezeniskā saite ir iespējama, ja ir zināms, kāds rezultāts stundā vai ilgākā laika posmā ir jāsasniedz un kā izskatīsies pierādījums, ar kura palīdzību skolēns varēs parādīt, ka rezultāts ir sasniegts. Tad ar vērtējumu vai tikai ar skaidrojumu pedagogs var sniegt atgriezenisko saiti ar ieteikumiem / konkrētu darbību / uzdevumu, kas palīdzēs skolēnam uzlabot demonstrēto sniegumu.

Tas nekādā gadījumā nav par neiemācīšanos, gluži otrādi – tiek sniegts atbalsts kopā ar ieteikumiem par konkrētu rīcību, kas jāveic.

Kāda ir skolotāja loma skolēna motivēšanā mācīties?

Pamatfaktors, kas motivē mācīties, ir skolēna izpratne par to, kāpēc viņš to dara. Skolotājam vienam pašam ir gandrīz neiespējami panākt, lai skolēns būtu motivēts

mācīties. Skolēna motivāciju veido daudzi aspekti kopā – skolas vide, klases klimats, vecāku attieksme pret izglītību, paša skolēna interese par konkrēto mācību tēmu un citi.

Skolotājs var rūpēties par to, lai klasē būtu droša vide, kur mācīties, ar to saprotot vidi, kurā var kļūdīties, var uzdot jautājumus, var nezināt un var nesanākt. Skolotājs var palīdzēt skolēnam izvirzīt skaidru un nozīmīgu mērķi – kāpēc šodien apgūsim jaunas zināšanas un kā tās lietosim tālāk. Skolotājs var palīdzēt skolēnam apzināties savas stiprās puses un to, kas vēl jāapgūst, sniedzot labu atgriezenisko saiti. Tā var būt īsa, pasakot, kas sanāca un kas – nē; tā var būt arī garāka, rosinot skolēnu uz sarunu par to, kā viņam izdevās, ko varēja darīt citādi un ko nākamajā reizē darīt tāpat. Skolotāja atgriezeniskā saite sniegs skolēniem labu sajūtu, ka ir padarīts darbs un ka pūles nav bijušas veltas. Šī gandarījuma sajūta par labi padarītu darbu (pat ja nav sasniegts būtisks rezultāts) ir būtisks "enkurs", kas ļaus nākamajā reizē skolēnam noskaņoties mācību darbam un darīt to ar pozitīvu sajūtu. Šādu regulāru sajūtu izjušana būs nozīmīga daļa no skolēna motivācijas.

Vērtējumu labošana

Vai skolēns var labot atzīmi?

Katra temata, ceturkšņa vai semestra noslēgumā skolēns kārto noslēguma darbus. Ja skolēnam izšķiras vērtējums vai ja skolēns vēlas uzlabot vērtējumu, viņam ir papildu iespēja demonstrēt savu sniegumu mācību gada noslēgumā, kārtojot šim mērķim izstrādātu pārbaudes darbu.

Skolēnam arī ikdienas mācību procesā ir iespēja pastāvīgi uzlabot savu sniegumu. Lielāks uzsvars tiek likts uz formatīvo vērtēšanu – skolēns saņem atgriezenisko saiti, kamēr viņš vēl mācās, un rezultātā vērtējums būtu augstāks. Turklāt nesenākiem vērtējumiem par sasniedzamajiem rezultātiem ir lielāks svars, tādēļ skolēniem jau nākamajos tematos ir iespēja savus vērtējumus uzlabot, turpinot pilnveidot savas zināšanas.

Kā iegūt vērtējumu pēc ilgstošas prombūtnes?

Pēc atgriešanās no prombūtnes skolēnam jāveic līdzvērtīgs darbs par tematā apgūtajiem sasniedzamajiem rezultātiem. To nosaka katras skolas vērtēšanas kārtība. Ilgstošas prombūtnes (slimības) gadījumā izglītības iestāde var piedāvāt individuālu plānu, pirms tam ieplānojot papildu nodarbības tematā plānoto zināšanu un prasmju apguvei.

Kāpēc nedrīkst labot atzīmi, ja bērnam ir nesekmīgs vērtējums? Nav tā, ka bērni nemācās, gadās arī psiholoģiskie traucējumi.

Bērnam mācīšanās, kļūdišanās un uzlabojumu iespējas ir nodrošinātas mācību procesā – šis princips jāievieš līdz ar pilnveidoto vērtēšanas pieeju. Atnākot uz pārbaudes darbu, bērnam nevajadzētu justies pārsteigtam, viņam ir jābūt absolūtai skaidrībai, par ko būs uzdevums pārbaudes darbā. Skaidrs, ka būs individuāli gadījumi, īpaši domājot par iekļaujošo izglītību. Ja skolotājs redzēs, ka ir jāīsteno kādi īpaši atbalsta pasākumi, viņš tos plānos un īsteno.

Papildu jautājums

Vai taisnība, ka skolā vairs neliks atzīmes?

Atzīmes netiks atceltas. Tās arī turpmāk temata, semestra, mācību gada noslēgumā rādīs, ko skolēns iemācījies. Taču ikdienā ir svarīgi, lai vērtēšana palīdzētu skolēnam saprast, ko viņš jau zina un prot, bet ko vēl nē. Svarīgi, ka mācību procesā pirms noslēguma darba viņam ir iespēja pārliecināties par to, ko viņš zina, no klasesbiedra vai skolotāja un viņam ir pieejams laiks un informācija, ko konkrēti viņš var darīt, lai uzlabotu savu rezultātu. Vairāk par vērtēšanu lasi Skola2030 ziņu izdevumā http://bit.ly/zinu_izdevums_vertesana, kā arī sadaļā "**Vērtēšana**".

Valsts izglītības
satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds